

ЕМИЛ ЗИДАРОВ
НА САРАН НЕ Е ИМАЛО
ЖИВОТ

chitanka.info

Хелга Ли беше в правото си да негодува. На малката планета, означена в справочника под името Саран 3/2, нямаше друго освен пясък и горещо, изсушаващо слънце. Защо тогава капитан Вилмор и баща ѝ, бордовият радиоелектроник инженер Ли, не ѝ разрешиха да отиде с мъжете в рудника? От какво се страхуваха? Нали на Саран не е имало никога живот и върху голите зъбери на скалите се стеле само златист прах, по чиято дебелина учените правят някакви изчисления?

— Не ме уважават достатъчно и са с къса памет! — рече момичето на образа си, който я гледаше от стъклото на илюминатора в кабината на звездолета.

По време на експедицията до Аракис, откъдето се връщаха след толкова приключения, Хелга бе проявила неподозирана за дванадесетте си години храброст, затова държеше този факт да не се забравя. Ала щом кацнаха на Саран, мъжете не само го забравиха, но и нарочно престанаха да говорят пред нея за рудника, който трябваше да изследват, преди да се завърнат в Патрулната база.

— Голяма работа! — цупеше се зеленоокото момиче. — Поне да беше рудник като рудник, а то някакъв си тунел в скалите! Аз пък ще направя обиколка около звездолета без скафандър!

Това не беше кой знае какво нарушение на правилника, защото въздухът и температурата на Саран бяха като земните, но мъжете като че ли бяха забравили и този факт. Те ѝ наредиха да не мърда от кабината или, ако много ѝ доскучае, да слезе внимателно със скафандър.

— Добре, че не се сетиха да ме вържат с въжето! — каза презрително момичето, докато слизаше по стълбата и пазеше с длан очите си от ослепителното слънце. — Ай, че блести!

Наистина, всичко наоколо искреше с отблясъците на милиардите пясъчинки, огрени от слънцето. Звездолетът бе кацнал в средата на неголяма равнина, оградена с високи оранжеви скали. По процепите на скалите се свличаха пясъчни струи, трупаха се в подножието на купчини и чакаха кога ще настъпи нощта, за да бъдат вдигнати от вятъра и качени отново горе.

С ръце в джобовете на работния си комбинезон Хелга се разходи напред-назад, докато реши, че още малко и косата ѝ ще се подпали от лъчите. Тя се озърна за сянка, но слънцето висеше точно над главата ѝ и единствено място, където можеше да се скрие на хлад, беше точно

под звездолета. Той стърчеше като щъркел върху дългите си крака така, че нищо не ѝ пречеше да се настани до соплото.

— Още не се е охладило! — попипа го тя с ръка. — Колко огън излиза от него, как издържа на тази температура? Ами това какво е?

До краката ѝ — там, където огнените струи от двигателя се бяха блъскали при кацането в песъчливата почва, имаше малко кратерче. Но то не беше обикновено кратерче като тия, които се образуват при кацането на звездолетите, а ров със застиваща в него жълтооранжава течност. На повърхността стопилката беше хванала корица — тънка, набръчкана кора, както става с млякото, преди да кипне. Туй, че пясъкът се бе стопил от високата температура, не беше новост за момичето. То и друг път бе виждало подобно нещо. Но защо течността не искаше да се втвърди и защо дупката бе дълбока като кладенец в пустиня?

— И на дъното има нещо — рече си Хелга. — Лъщи като злато.

„Нещото“ не лежеше чак на дъното, това стана ясно, когато момичето спусна желязна кука, за да го извади на повърхността. Пак с помощта на куката тя го примъкна встрани и когато се увери, че не е горещо и може да се пипа с ръце, го отнесе в звездолета.

— Такива находки трябва да се изследват на спокойствие! — заключи философски Хелга. И през ум не ѝ минаваше да дочака завръщането на мъжете. — Прилича на кутия за туристически принадлежности. Да видим как се отваря!

Изглежда, всички кутии във вселената се отварят по един и същ начин, защото при най-елементарния опит — натискане на единственото копче — капакът отскочи. Под него имаше кристално матово стъкло. Докато момичето се колебаеше какво да прави нататък, стъклото светна. Появиха се знаци, от които то не можа да разбере нищо. След това върху катраненочерен фон затрептяха светли точки. Една стрелка тръгна от десния долен ъгъл и се спря пред едва забележима точка. После точката тръгна напред, започна да едрее, докато накрая изпълни целия екран.

— Саран! — извика смаяната Хелга. Очертанията от стъклото наистина не се различаваха от картата в справочника, която тя бе виждала много пъти.

Но момичето нямаше време да се учудва на това неочаквано сходство. Картината се смени с кадри от някакъв чуден град. Блестящи

стъклени куполи, свързани с прозрачни канали, по които като сребристолюспести змии тичаха влакове, се редуваха с лицето на човек без вежди и коса. Устните на човека мърдаха, а около него се изписваха непознати знаци. Валчести апарати се виеха в небето, описваха окръжности, после кацаха върху стъклени куполи.

— Та това е... това е...

Екранът бръмчеше и по кристалната му повърхност се редуваха снимки, които според Хелга означаваха само едно: кутийката разказваше за цветущата цивилизация, шествувала някога върху тази неприветлива и изпепелена от слънцето планета. Момичето видя и хората, населявали Саран. Те демонстрираха познания, за които в никой земен справочник не пишеше нищо.

Начупени линии чертаеха непонятни графики, в дълги колони се редяха фигури...

Хелга гледаше, без да разбира, но вече знаеше, че някога тук е бликал живот, че са се раждали и умирали хора.

Къде са сега те? Какво е станало с чудните им градове?

Неочаквано човекът от екрана разпери ръце. В очите му се четеше и уплаха, и молба. Той сочеше нагоре към висините, а устните му тревожно обясняваха нещо. Наоколо се сипеше пясък — златистожълтите струи, които момичето бе видяло да се стичат във по процепите на скалите. Струите обливаха и стъклените куполи, а те се тресяха като болни от тропическа болест. Човешкият мравуняк се бореше с пясъка както удавници се борят с морската стихия.

Екранът угасна. Скрита пружина хлопна капака и затвори кутията.

Няколко секунди Хелга стоя неподвижно. Постепенно са съвзе от изненадата и започна да оглежда апарата по-внимателно. Беше направен от лек жълт метал. Откри и второ копче. При натискането не поддаваше, но движеше на ляво и на дясно. Тя натисна отново голямото копче. Капакът пак отскочи рязко нагоре, екранът светна, а върху него още веднъж се показва нощното небе със Саран. Но този път картините се придружаваха със звук. Това, вероятно, се дължеше на другото копче. Когато се появи странният човек, звукът премина в напевен говор, а по време на пясъчната буря той стана гръмовит, сякаш някъде възпламеняваха стотици бомби.

Хелга пусна филмчето няколко пъти подред. Въпреки че не разбираше нито езика, нито писмеността на сараняните, тя видя и величието и гибелта на една цивилизация, от която бе останало нищо, освен чудесната кутийка, измъкната под звездолета.

— Откъде се взеха тези пясъци? — питаше изуменото момиче. — Природно бедствие ли е това или хората сами, без да подозират последствията са освободили пясъчните грамади от недрата на собствената си планета?

Кутията мълчеше. Ала момичето знаеше, че отговорът е вътре — между колоните от знаци, при тревожно вдигнатите ръце на човека без вежди коса. Тя ще занесе, да, тя ще занесе този оцелял документ на Земята. Там има кой да го прочете!...

Хелга вече виждаше снимката си под едри заглавия във вестниците. Не беше от най-скромните и не пропусна приятната възможност да си помечтае. А мъжете? Ще им покаже тя коя е Хелга Ли!

Мъжете се изкачиха по стълбата като продължаваха да тръскат пясъка от дрехите си. Докато седяха около кръглата маса, лицата им издаваха гняв и досада.

— Що за хрумване! — рече по едно време Пери, помощник-капитанът. — Рудник! Обикновена дупка в скалите!

Механиците Ерик и Кандински се солидаризираха, кимайки, но не отрониха дума, защото познаваха гневливия нрав на капитана.

— Длъжни бяхме да проверим дали няма останки от разумен живот! — обади се тактично инженер Ли. — Загубихме само четири часа. Ще си ги наваксаме по пътя.

Капитан Вилмор го изгледа под вежди.

— Останка от разумен живот! Ваше беше тази идея, Ли! Не ме забърквайте в нея! А сега — обърна се той към помощника, — впишете в протокола: „На Саран никога не е имало живот!“ И дайте да го подпиша!

Стиснала между краката жълтата кутийка, зеленооката Хелга грижливо наблюдаваше строгите космонавти, за които на Земята се разказваха легенди.

Публикувано във вестник „Септемврийче“, брой 10/1972 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.